

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 38928-08-15

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופט מחמוד שדאפנה

התובעת:

י.א.
ע"י ב"כ עו"ד האשם דלאשה ואח'

נגד

הנתבע

ו.א.
ע"י ב"כ עו"ד סעיד זועבי

ובעניין הילדים:

1. מ.א. (בגיר)
2. ש.א. (קטינה)
3. ה.א. (קטינה)

חקיקה שאוזכרה:

[חוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959: סע' 2\(א\), 3\(ב\)](#)

מיני-רציו:

* פס"ד בגדרו עומד ביהמ"ש בהרחבה על חובת בעל מוסלמי במזונות אישה וילדיו, תנאיה והיקפה של חובה זו. כן נדרש ביהמ"ש לתחולת הלכת בעמ 919/15. נפסק כי לא ניתן להחיל את הלכת 919/15 על מזונות ילדים המשתייכים לבני זוג שאינם יהודים. אולם, ניתן להחיל את העקרונות שנקבעו בהלכה החדשה, ובענייננו, לעניין הכנסות הצדדים וחלוקת זמני שהות של הילדים. לעמדת ביהמ"ש, אין ליישם את הוראות הדין הדתי בצורה דווקנית ועיוורת ויש להתחשב במכלול הנסיבות.

* משפחה – מזונות – הדין השרעי

* משפחה – מזונות אישה – זכות למזונות

* משפחה – מזונות ילדים – זכותם למזונות

* משפחה – מזונות ילדים – בעקבות בעמ 919/15

* משפחה – מזונות ילדים – חובת האב בתשלומם

תביעת מזונות אישה וקטינים של התובעת ושלושת ילדיה כנגד אביהם הנתבע. הצדדים מוסלמים. הבן הבכור כיום בגיר. האישה לא עבדה במשך שנות החיים המשותפים והבעל פירנס ודאג להוצאות

המשפחה. האישה נותרה לגור בדירה המשותפת ביחד עם הילדים, לאחר שהנתבע עזב מרצונו את הבית. הצדדים התגרשו בהתאם להסכם גירושין אשר גובש בבית הדין השרעי לערעורים וקיבל תוקף של פס"ד, לפיו נקבע, כי על הנתבע להפקיד סכום של 35,000 ₪ בבית הדין השרעי ובמקביל תוותר האישה על כל זכויותיה השרעיות לרבות מזונות ההמתנה. על המדוכה: מה היא חובת בעל מוסלמי במזונות אישה וכן מזונות ילדיו, תנאיה והיקפה של חובה זו? האם ניתן להחיל הלכת 919/15 על מזונות ילדים המשתייכים לבני זוג שאינם יהודים ובמקרה זה לילדים המשתייכים לבני זוג מוסלמים?

ביהמ"ש לענייני משפח הפסק:

הזכות למזונות נקבעת, לפי הדין האישי, ובעניינינו ונוכח השתייכותם הדתית של הצדדים, על פי הדין המוסלמי.

בדין השרעי חב בעל במזונות אשתו מכוח שני מקורות: האחד הוא דיני השריעה הקלאסיים ובעיקר מהוראות הקוראן והשני הוא חוק המשפחה המוסלמי (העות'מאני) משנת 1917.

הדין המוסלמי, מגדיר מזונות אישה כזכות של האישה כלפי בעלה, אשר נובעת מהקשר החוזי – קשר הנישואין עם ההתקשרות בנישואין וכל עוד מדובר "בעקד סחיח" (חווה נישואין תקף), קיום חובת אלאחטבאס – הריתוק (אליה מתייחס ביהמ"ש בהרחבה) ואי הכרזתה כאשה מורדת, קמות לאשה, בין היתר, שלוש זכויות מבעלה: מזונות, ירושה ומוהר.

זאת ועוד, על פי הדין השרעי, חיוב בעל במזונות אשתו, הוא אינו בתמורה לעבודתה בבית ואין האישה חייבת על פי הדין המוסלמי בעבודות בית או אחרות. חיוב במזונות האשה אינו קשור כלל וכלל לעושרה של האשה וככל שהאשה מוכיחה זכאותה למזונות יש לפסוק לה.

באשר לכספי האישה, הרי שלבעל אין זכות בכספים אלה והאישה יכולה לנהוג בהם כרצונה. הדברים אמורים גם ביחס לשכר עבודה אותו האישה מקבלת. שכר זה אינו יכול לפטור את הבעל מחבותו במזונות אשתו, הוא אף איננו נלקח בחשבון בקביעת שיעור המזונות, יהא גובהו אשר יהיה.

על פי הדין השרעי, במסגרת חבות הבעל במזונות אשתו הוא חייב לספק לה: א. "סוכנא" (מדור); ב. "טעאם" (מזון); ג. "כסוא" (ביגוד); ד. "תטביב ועלאג" (בריאות); ה. "אלח'דמה" (משרת).

באשר לגובה המזונות של האשה, אלה ייקבעו לפי מצבם של בני הזוג. אם מדובר בבעל אמיד יחוייב במזונות "יסאר" (מזונות שפע), ואם בעני אזוי במזונות "אעסאר" (דלות או דוחק) או "כיפאיה" (מינימום), קרי, מזונות מנימליים לצרכים מינימליים והכרחיים בלבד, כפי שקיים בדין העברי. חבות הבעל במזונות אחרונים אלה היא בגדר חבות אבסולוטית.

באשר למזונות ילדים, האב חייב במזונותיהם מכוח היותם בשר מבשרו, ועל הילדים להוכיח נזקקות כדי לזכות במזונות מאביהם, היינו: אם לילדים כספים שיכולים לממן באמצעותם את כל צרכיהם, לא יחוייב אביהם במזונותיהם. בשונה ממזונות אישה, האב מחוייב במזונות כיפאיה (מינימום) עבור ילדיו הקטינים ואינו מחוייב במזונות "יסאר" או מזונות "אעסאר" לפי הנסיבות.

מזונות ילדים, בדומה למזונות אישה, כוללים מזונות בגין מדור, מזון, ביגוד ובריאות. כמו כן, על פי הדין המוסלמי, האב חייב במזונות הבן הזכר עד שייתבגר ויתחיל להשתכר וכן חייב במזונות הבת עד נישואיה.

על פי הדין המוסלמי, יכולתו של אב ובעל לשאת במזונות אשתו וילדיו, אינה נמדדת רק על פי הכנסתו בפועל, אלא גם על פי פוטנציאל השתכרותו, כאשר הדין המוסלמי מגדיר את מי "שאינו יכול לעבוד ולהשתכר" כאחד מאלה מלבד: א. הסובל ממחלת נפש או מחלה הגורמת לאובדן מוחלט של כושר השתכרות; ב. מחסור בעבודה.

באשר לגובה סכום המזונות עבור הקטינים, הפסיקה של בתי המשפט לענייני משפחה העמידה צרכי קטין על סך 1,350 ₪ עד 1,500 ₪ בחודש, וביהמ"ש אינו סבור שיש הבדל בין צרכי ילד שהוריו מוסלמים לבין צרכי ילד שהוריו יהודים. משכך, זהו סכום המינימום שביהמ"ש סבור כי יש להשית גם בחיוב של אבות מוסלמים.

בפסיקה של בתי הדין השרעיים, נפסקו בעבר לקטינים מזונות מינימליים ("מזונות קיום") בסך ממוצע של 900 ₪ לחודש, כאשר אלה כוללים רק אוכל ולבוש. בתקופה האחרונה המגמה השתנתה וכיום בתי הדין השרעי פוסקים סכומים כמעט זהים לסכומים שנפסקים ע"י בתי המשפט לענייני משפחה.

האם יש להחיל הלכת בע"מ 919/15 על מוסלמים: ביהמ"ש מבהיר כי ההלכה שנקבעה בבע"מ 919/15 אינה חלה על ילדים ששייכם לבני זוג שאינם יהודים. ביהמ"ש העליון קבע באופן חד וחלק, כי פסה"ד מתייחס אך ורק לילדים לבני זוג יהודים. ובימ"ש זה מבהיר מדוע אין להחיל הלכה זו על מוסלמים בפרט. שכן מעגל החיוב בדין השרעי המוסלמי שונים ממעגלי החיוב שנמצא עפ"י דין תורה. החלתו של בע"מ 919/15 על הדין המוסלמי, משמעותו ביטול הוראות מפורשות שציווה אלוהים. חוקי האל הינם חוקי על ובלתי ניתנים לביטול, ומה שעל השופט לעשות הוא ליישם ולפרשם לפי הבנתו, וגם לפי הנסיבות.

יחד עם זאת, וחרף האמור לעיל, ביהמ"ש סבור כי ניתן להחיל את העקרונות שנקבעו בהלכה החדשה לעניין הכנסות הצדדים וחלוקת זמני שהות של הילדים. בפועל בימ"ש זה ובתי משפט אחרים, הנחילו עקרונות אלו ופעלו לפיהם בפסקי דין רבים שניתנו בעניין מזונות ילדים בטרם נקבעה ההלכה החדשה. קל וחומר לאחר מתן ההלכה הנ"ל, שעניינה גם בשינוי משמעותי באופן חלוקת הנשיאה בנטל המזונות. לעמדת ביהמ"ש, אין ליישם את הוראות הדין הדתי בצורה דווקנית ועיוורת ויש להתחשב במכלול הנסיבות.

ביישום הדין האישי שחל הצדדים ובשאר ההלכות שפורטו לעיל, לרבות הלכת 919/15 ביהמ"ש מוצא להיעתר לתביעה לפסיקת מזונות אשה מיום הגשת התביעה ועד ליום הגירושין קרי, עד ליום 9/10/17. שכן, לא הוכח שהאישה הינה אישה מורדת, נהפוך הוא, התובעת נשארה בבית המגורים המשותף של הצדדים ולא עזבה את הבית ובכך היא מקיימת את חובת הריתוק. בנוסף, ומבלי להפחית בחשיבות האמור לעיל, הכרזה על אישה כמורדת נעשה רק כשמוגשת תביעה מתאימה בעניין זה לבית הדין השרעי ובמסגרתה קובע בית הדין השרעי כי אכן מדובר באישה מורדת ורק אז מאבדת התובעת את זכאותה למזונות אישה. הנתבע לא הגיש שום תביעה כזו והסתפק בטענות בעלמא. כן נדחתה טענת הנתבע כי התובעת אינה זכאית למזונות נוכח ויתורה על כל זכויותיה השרעיות בבית הדין השרעי. שכן, התמונה המתקבלת מפסה"ד של ביה"ד השרעי לערעורים הוא שהתובעת ויתרה על מזונות ההמתנה בלבד.

באשר למזונות הילדים לא נמצא לפסוק מזונות עבור הבן הגדול מ. וזאת החל מיום 10/11/17, מאחר והבן בגר, סיים לימודי תיכון ואף החל להשתכר. כמו כן נמצא לקבל את התביעה לפסיקת מזונות הילדות.

נקבע כי הלכת 919/15 רלוונטית בענייננו בשני אספקטים, הראשון, אין ליתן משקל לעניין השתכרותה של האישה שכן ביהמ"ש הגיע למסקנה כי לאישה מאז נישואיה ובמהלך כל החיים המשותפים עם הנתבע לא הייתה הכנסה כלל. השני, יש לקחת בחשבון את העובדה, שאינה שנויה במחלוקת, כי התובעת הינה הורה הדומיננטי בכל מה שקשור לגידול ודאגה לילדים וכן לעובדה כי הם נמצאים מרבית הזמן בחזקתה וכמעט לא מתקיימים כל זמני שהות בין הנתבע לבין הילדים.

באשר להשתכרות ופוטנציאל ההשתכרות של הנתבע, התובעת לא הצליחה להוכיח את גובה משכורתו של הנתבע ובוודאי לא את הסכום שטענה לו ע"ס 18,000. משמיעת הצדדים וכן מהמסמכים שצורפו ביהמ"ש קובע כי פוטנציאל השתכרותו של הנתבע אינו פחות מסך של 10,000 ₪ לחודש. הנתבע קבלן בניין במקצועו, עבד תקופה ארוכה כעצמאי ורק לאחרונה הפך להיות עובד שכיר אצל אחיו. בעניין זה

ולאור השתכרותו של הנתבע, ובהתאם להוראות הדין האישי שחל על הצדדים, נמצא לפסוק מזונות יסאר(שפע) ולא אעסאר (דוחק) עבור הילדות.

מאחר ולאישה מגיע מזונות עד ליום הגירושין, קרי עד ליום 11/10/17, ולילד מ. לא מגיע מזונות מתחילת חודש 11/17, ולאור העובדה כי הנתבע חוייב במלוא ההוצאות השוטפות של הבית בהחלטה למזונות זמניים ביהמ"ש מוצא להשאיר את ההחלטה למזונות זמניים על כנה בכפוף לכך שסכום המזונות הכולל עבור הילדים והאשה יעמוד על סכום כולל של 5,500 ₪ מאז ההחלטה למזונות זמניים ועד לחודש 10/17.

באשר לחיוב הנתבע במזונות שתי בנותיו החיוב ייחל החל מחודש 11/17 לפי ההוראות דלהלן:

מאחר ועל האב מוטלת החובה לזון את הילדות הקטינות ועל מנת לדאוג להמשך מגורים שליו של הילדות תוך סיפוק צורכיהם, ובהתחשב בהכנסות האב, זמני השהות ושאר השיקולים שפורטו לעיל וכן במגמה הרווחתה לאחרונה בכל מה שקשור לפסיקת מזונות ילדים, נפסק כי הנתבע ישלם מזונות בסך 1600 ₪ עבור כל קטינה. בנוסף הנתבע יישא במחצית הוצאות בריאות חריגות ובמחצית הוצאות חינוך. מאחר ולתובעת אין הוצאות מדור והיא מתגוררת בדירה המשותפת של הצדדים, ביהמ"ש מחייב את הנתבע בתשלום 40% מהוצאות אחזקת המדור. המזונות ישולמו במלואם עד שימלאו לכל ילדה 18 שנים.

פסק דין

על המדוכה:

- מה היא חובת בעל מוסלמי במזונות אישה וכן מזונות ילדיו, תנאיה והיקפה של חובה זו?
- האם ניתן להחיל הלכת 919/15 על מזונות ילדים המשתייכים לבני זוג שאינם יהודים ובמקרה זה לילדים המשתייכים לבני זוג מוסלמים?

ההליך:

1. לפני תביעת מזונות אישה וקטינים של התובעת ושלושת ילדיה כנגד אביהם הנתבע.
2. גב' א.ג. (להלן: "התובעת" ו/או "האם") ומר א.ו. (להלן: "הנתבע" ו/או "האב"), נישאו זל"ז בהתאם לשריעה המוסלמית בשנת 1998 ומנישואיהם נולדו להם שלושת הילדים שבכותרת, הבן מ. יליד 10/11/99, כיום בגיר, הבת ש. ילידת 20/2/06 והבת ה. ילידת 5/6/02 (להלן: "הילדים").
3. מערכת היחסים בין בני הזוג והמשבר שפקד אותם מתוארים בכתבי הטענות של הצדדים, כל אחד על פי גרסתו. יחסי בני הזוג עלו על שרטון והצדדים נפרדו באמצע שנת 2014,

- התובעת המשיכה להתגורר בבית המגורים המשותף של הצדדים והנתבע עבר להתגורר בבית נוסף שנמצא באותו בניין בו נמצא בית המגורים המשותף של הצדדים.
4. בדיון הראשון בתיק שהתקיים בפני כבוד הרשמת רביע גיבאלי ביום 17/9/15, הגיעו הצדדים להסכמה לפיה, כל צד יטען לגבי סכום המזונות הזמניים שיש לפסוק לתובעת ולילדים. סוכם, כי התובעת תטען לסך של 5,000 ₪ והנתבע לסך של 4,000 ₪ וביהמ"ש יכריע בעניין הסכום שיש לפסוק. עוד הוסכם בדיון הנ"ל, כי הנתבע ישא בגפו בכל ההוצאות השוטפות של הבית בו מתגוררת האישה יחד עם הילדים, חשמל, מים, גז וארנונה. כמו כן נקבע, כי בעת שהתובעת תתחיל לקבל קצבת ילדים מאת המוסד לביטוח לאומי, יקוזז סכום הקצבה מסכום המזונות הזמניים שייקבע ע"י ביהמ"ש.
5. באותו יום של הדיון ניתנה החלטה למזונות זמניים לפיה קבע ביהמ"ש, כי על הנתבע לשאת במזונות זמניים בסכום של 4,500 ₪, כאשר הנתבע כאמור ימשיך לשאת בכל ההוצאות השוטפות של הבית. כמו כן נקבע בהחלטה, כי בעת שהתובעת תתחיל לקבל את קצבת הילדים של המוסד לביטוח לאומי, סכום הקצבה יקוזז מסכום המזונות הזמניים שנקבע (להלן: "ההחלטה למזונות זמניים").
6. ביום 5/6/16 נערך דיון נוסף בפני כבוד השופטת רונית גורביץ, במסגרתו העלה כל צד טענותיו, הן לעניין המזונות והן לעניין התביעה הרכושית שתלויה ועומדת בין הצדדים. לאחר שביהמ"ש שמע את טיעוני הצדדים קבע, כי לא מצא כל שינוי בנסיבות או בנתונים אשר מצדיקים שינוי החלטת המזונות הזמניים. במסגרת הדיון הנ"ל, קבע ביהמ"ש, כי לא שוכנע כי יש לשנות את סכום המזונות הזמניים בהעדר שינוי נסיבות, ועוד קבע, כי התובעת מתגוררת בדירת המגורים המשותפת של הצדדים ואין לה הוצאות מדור, וכן הוסיף, כי לא השתכנע כי קיימת מניעה לכך שהאשה תצא לעבוד.
7. דיון ההוכחות בתיק התקיים ביום 15/5/17, הן בתביעה זו והן בתביעה הרכושית, הוגשו סיכומים בכתב מטעם הצדדים ועתה יש להכריע בסוגיית המזונות, הן של הילדים והן של התובעת.
8. יש לציין כבר בשלב זה, כי הצדדים התגרשו בהתאם להסכם גירושין אשר גובש בבית הדין השרעי לערעורים וקיבל תוקף של פס"ד, לפיו נקבע, כי על הנתבע להפקיד סכום של 35,000 ₪ בבית הדין השרעי ובמקביל תוותר האישה על כל זכויותיה השרעיות לרבות מזונות ההמתנה. התיק הוחזר לבית הדין השרעי בערכאה הראשונה לצורך יישום פס"ד של בית הדין השרעי לערעורים. ביום 9/10/17 ניתן פס"ד ע"י בית הדין השרעי בנצרת לפיו, הורה בית הדין השרעי על גירושי הצדדים לאחר שהנתבע הפקיד בבית הדין השרעי את הסך של 35,000 ₪.

טענות הצדדים:

טענות התובעת:

9. התובעת טוענת במסגרתביעתה, כי על הנתבע החובה לשאת במזונותיה ומזונות ילדיה ועותרת מביהמ"ש לחייב את הנתבע בסכום כולל של 11,000 ₪ לחודש עבורה ועבור הילדים. התובעת הוסיפה, כי מאז שהצדדים נפרדו, הנתבע הפקיר אותה וגם את ילדיו ואינו מפרנס אותם ואינו דואג לצרכיהם הבסיסיים.
10. התובעת טוענת כי הנתבע, במהלך החיים המשותפים, עבד כקבלן לעבודות צבע והרוויח לא פחות מהסך של 18,000 ₪. התובעת טוענת, כי מוטלת על האב החובה לזון הן אותה והן את ילידה וזאת מכוח הדין האישי השרעי שחל עליהם, כאשר החבות הינה אבסולוטית עליו.
11. לעניין מזונותיה טוענת התובעת כי הינה עקרת בית, לא עבדה במהלך החיים המשותפים, גם לא לאחר הפירוד, הנתבע לא רצה שהיא תעבוד ואף מנע ממנה ודרש שלא תעבוד וזה היה התנאי שלו לנישואין. לכן ולשיטתה עפ"י הדין האישי השרעי שחל עליהם מוטלת על האב חבות אבסולוטית לזון אותה כל עוד היא אינה מוכרזת כאשה מורדת וכל עוד היא מקיימת חובת הריתוק (אלאחתיבאס), ובמקרה שבפנינו האישה לא הוכרזה כמורדת והיא מקיימת את חובת הריתוק וממשיכה להתגורר בבית המגורים המשותף של הצדדים ואף הייתה מוכנה לחזור לשלום בית.
12. לעניין הטענה של פוטנציאל השתכרותה, ובאם היא עבדה אם לאו, טוענת התובעת, כי העובדה שהיא עבדה או עובדת, טענה שהיא מכחישה מכל וכל, אין בה לשלול את מזונותיה, שכן שוב עפ"י הדין האישי החבות לזון אותה הינה על הבעל ללא שום קשר לעושרה של התובעת.
13. לעניין מזונות הילדים, שוב ובדומה לזכאותה לעניין מזונותיה, טוענת התובעת, כי החבות עפ"י הדין האישי הינה על האב לזון את ילדיו, וזאת מכוח הוראות ברורות של הקוראן והן מכוח סעיף 395 לחוק המשפחה העותמאני משנת 1917.
14. לגבי הסכום שיש לפסוק, התובעת מתייחסת בסיכומיה להלכה החדשה שנקבעה בביהמ"ש העיליון [בבע"מ 919/15](#), [פורסם בנבו] וטוענת כי במקרה זה אין להחיל את ההלכה כאשר מחומר הראיות ומחקירות הצדדים עולה, כי התובעת לא עבדה ואין לה כל הכנסה וכן לאור העובדה כי לא מתקיימים הסדרים של משמורת משותפת ורוב הזמן הילדים שוהים אצלה.
15. רואה לנכון לציין, כבר בשלב זה, כי כתב התביעה אינו מפורט דיו, לא נתמך בשום אסמכתאות ו/או קבלות ו/או חשבוניות. כתב התביעה אינו מפרט את אבות המזונות של כל אחד ואחד מן התובעים, והסכומים שנטענו, נרשמו באופן כוללני ולקוני. לכתב התביעה לא צורף תצהיר שתומך בטענות המועלות בה בהתאם לתקנות, וצורף טופס הרצאת פרטים שגם הוא לא מולא כנדרש עפ"י התקנות.

16. באשר לצרכי הילדים וצרכיה, היא העריכה אותם בסכום כולל של 11,000 ₪, כאשר שוב יש לציין ולהדגיש, כי אין כל פירוט והבחנה בין צרכיו של כל ילד ולצרכיה של התובעת.

טענות הנתבע:

17. בתורו, ובתחילת סיכומיו, טוען האב כי יש לדחות את תביעת התובעת למזונותיה לאור פסה"ד שניתן בבית הדין השרעי, שבמסגרתו ויתרה התובעת על כל זכויותיה השרעיות לרבות זכאותה למזונות ההמתנה.

18. בנוסף טוען הנתבע, כי אין לפסוק לבן מ. מזונות מאחר והוא בגיר, הגיע לגיל 18 ביום 10/11/17, סיים תיכון, עובד ומתפרנס ויכול לזון את עצמו ולכן ובהתאם לדין השרעי אין חובה על הנתבע לזון אותו.

19. לטענת הנתבע, התובעת הסתירה מביהמ"ש עובדות מהותיות וחשובות והתנהגה בחוסר תום לב והעדר ניקיון כפיים, כאשר היא העלימה את העובדה, כי היא עובדת וטענה כי היא לא עובדת, אולם מאישור על העסקה מאת המוסד לביטוח לאומי, שהושג לתיק, עולה כי היא אכן עבדה בתקופה שבין 1/11/14 עד 30/4/15 אצל מעסיק בשם ח.ח.. לטענתו, עניין זה אף הוכח בדיון ההוכחות כאשר התובעת הודתה, כי היא יוצאת משעות הבוקר מהבית וחוזרת בשעות אחר הצהריים.

20. טוען הנתבע, כי בהתאם להלכה החדשה בבע"מ 919/15, [פורסם בנבו] ומאחר ולשיטתו הוכח כי התובעת עובדת, יש לחלק את תשלום מזונות הילדים באופן שווה בינה לבין הנתבע. לטענתו, יש לפסוק

מזונות של 1,300 ₪ עבוד כל אחת מהילדות וסכום זה יש לחלק בין התובעת והנתבע כך שכל צד יישא בסך של 650 ₪ עבור כל ילדה וזאת בהתאם להכלה החדשה שנקבעה בבע"מ 919/15 [פורסם בנבו].

21. הנתבע מכחיש מכל וכל את טענות התובעת בדבר סכומי ההשתכרות שלו וטען, כי לאחרונה הוא הפך להיות עובד שכיר ומשכורתו מגיעה בקושי לסך של 6,000 ₪.

22. עוד טוען האב, כי מאז הנישואין כל פרנסת הבית לרבות פרנסת האישה הוטל עליו בלבד, וכי הוא חסך כספים והיה מעביר לתובעת והיא עשתה שימוש בו ואף רכשה רכב מסוג וולו.

המצב המשפטי:

23. התואי המנחה לחיוב במזונות הינו הדין השרעי:

מזונות האישה:

24. מקור החיוב במזונות בן הזוג קבוע [בסעיף 2\(א\)](#) לחוק תיקון דיני משפחה (מזונות), התשי"ט-1959. [סעיף 2\(א\)](#) לחוק, קובע בזו הלשון:

”אדם חייב במזונות בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלה.”

25. הזכות למזונות נקבעת, אם כן, לפי הדין האישי, ובענייננו ונוכח השתייכותם הדתית של הצדדים, על פי הדין המוסלמי.

26. בשונה ממצבם של ילדים, אשר במקרים בהם הדין האישי אינו מכיר בזכותם העקרונית למזונות, הרי שקמה החובה לזונם מכוח חוק המזונות ([סעיף 3\(ב\)\)](#), אין חוק המזונות מזכה בן-זוג במזונות כאשר הדין האישי אינו מכיר בזכות כזו. חובתו של בעל לזון את אשתו ”מוכרעת אך ורק על-פי הדין האישי ורק על-פיו, ולאורו קמות או נעלמות חובתו של הבעל וזכותה של האשה” (לעניין זה ראה: [ע"א 378/90 יצהר נ' יצהר, פ"ד \(1\) 333 וע"א 592/83 תמר פורר נ' מריו פורר, פ"ד לח\(3\), 561](#)).

27. חוק המשפחה העותמאני שהוא למעשה קודיפיקציה של הדין האישי, שתקף במדינת ישראל. יש בו למעשה שיקוף של העקרונות שהובאו לעיל ובפרט ראו: הוראותיו בסעיפים 395 ועד

399. את העקרונות הנ"ל, וכל פרשנות שיש לפרש להוראות חוק המשפחה הנ"ל, יש לפרש ממקורות המשפט השרעי כפי שצוינו לעיל וכן ראו סעיפים 345-395 לקובץ החוקים השרעיים, לגבי המעמד האישי הנ"ל.

28. בדין השרעי חב בעל במזונות אשתו מכוח שני מקורות: האחד הוא דיני השריעה הקלאסיים ובעיקר מהוראות הקוראן והשני הוא חוק המשפחה המוסלמי (העותמאני) משנת 1917. נוכח חשיבותן של הוראות אלו בדיני מזונות האשה המוסלמית אתיחס לסעיפים הרלוונטיים.

סעיף 69 לחוק קובע:

”עם השלמת קשר הנישואין מתחייב הבעל בתשלום המוהר ופרנסת האשה ודיני ירושה חלים עליה”

וסעיף 92 לחוק זה קובע:

"תשלום דמי מזונות נקבע בהסכמת בני הזוג או לפי החלטת השופט. הסכום ניתן להגדלה והפחתה עם שינוי במחירים, או במצבו הכלכלי של הזוג, אם יוכח שהוא פחות או יותר מהדרוש".

ואילו סעיף 94 קובע:

"סירב בעל לפרנס את אשתו, יקצוב השופט, על פי בקשתה, את דמי המזונות לפי מצב הצדדים החל מיום הבקשה ויצווה על פרעונם מראש, עבור התקופה שיקבע".

סעיף 101 לחוק קובע כדלקמן:

"אשה שמרדה ועזבה את בית בעלה, או שמנעה את בעלה מלהיכנס לביתה, לפני שדרשה להעבירה אל בית אחר, מפסידה את זכותה לדמי מזונות עבור תקופת מרדותה".

29. ההוראות שפורטו לעיל ובעיקר בכל מה שקשור לחובת הריתוק המוטלת על האישה, מלמדים רבות אודות חשיבותה של חובה זו בדין המוסלמי לרבות השלכתה על תשלום דמי המזונות. העובדה, כי רק עזיבת הבית, כשהסיבה לכך אינה מוצדקת ובעטייה של האישה, מהווה מרידה של האישה, מלמדת עד כמה עיקרית ומשמעותית היא חובת הריתוק של האישה המוסלמית בבית הבעל.

30. להלן אפרט בתמצית את הוראות הדין השרעי מוסלמי כפי שנקבעו בסעיפים שצויינו לעיל. הדין המוסלמי, מגדיר מזונות אישה כזכות של האישה כלפי בעלה, אשר נובעת מהקשר החוזי- קשר הנישואין עם ההתקשרות בנישואין וכל עוד מדובר "בעקד סחיח" (חוזה נישואין תקף), קיום חובת אלאחטבאס - הריתוק (אליה אתייחס בהרחבה בהמשך) ואי הכרזתה כאשה מורדת, קמות לאשה, בין היתר, שלוש זכויות מבעלה:

1. מזונות.
2. ירושה.
3. מוהר.

31. זאת ועוד, על פי הדין השרעי, חיוב בעל במזונות אשתו, הוא אינו בתמורה לעבודתה בבית ואין האישה חייבת על פי הדין המוסלמי בעבודות בית או אחרות. חיוב במזונות האשה אינו קשור כלל וכלל לעושרה של האשה וככל שהאשה מוכיחה זכאותה למזונות יש לפסוק לה. באשר לכספי האישה, הרי שלבעל אין זכות בכספים אלה והאישה יכולה לנהוג בהם כרצונה.

32. על פי הדין השרעי, במסגרת חבות הבעל במזונות אשתו הוא חייב לספק לה:

א. "סוכנא" (מדור).

ב. "טעאם" (מזון).

ג. "כסוא" (ביגוד).

ד. "תטביב ועלאגי" (בריאות).

ה. "אלח'דמה" (משרת).

33. על פי הדין השרעי, אישה זכאית למזונותיה בהתקיים התנאים הבאים:

א. נישואין תקפים (עקד סחיח), קרי נערך הסכם נישואין שרעי באמצעות עורך הנישואין והתקיימו בו כל המרכיבים לחוקיותו ואין בו כל פגם.

ב. האישה מקיימת את חובת "אלאחתבאס" (חובת הריתוק). חובה זו הגדרתה בדין השרעי ואצטט בערבית "כל من احتبس لحق غيره ومنفعته فنفقته على من احتبس لأجله". ובתרגום לעברית – כל מי שהיה מרותק לזכות זולתו ולא ינטרס שלו, מזונותיו יחולו על מי שלמענו היה מרותק. חובה זו משמעותה, כי האישה מקדישה את עצמה לבעלה, כאשר קיומה של חובה זו מתאפשר אך ורק במגוריה עימו. הדבר דומה לכלל שבהלכה העברית לפיו, אישה זכאית למזונותיה כל עוד היא עם בעלה. חריג לכלל האמור, מאפשר פסיקת מזונות לאישה המוסלמית שאינה גרה עם בעלה אם היא מוכיחה, כי המניעה לקיום חובתה היא בעטיו של הבעל וכי עזיבתה דירת המגורים המשותפת של הצדדים הינה מטעמים מוצדקים.

ג. האישה מקיימת חובת "التمكين" (חובת אלתמכין) ומשמעותה, כי האישה מאפשרת לבעלה לקיים איתה יחסי אישות בהתאם למה שקבע האל והתיר. יש לציין, כי חובה זו הינה חובה הדדית ומוטלת של שני הצדדים ולא על האישה בלבד.

34. לעניין קיום חובת "אלאחתבאס" קיימת הוראה דומה בדין העברי. נקבע בהלכה הפסוקה בהתייחס כמובן להלכות בדין העברי, כי:

"אישה החיה בנפרד מבעלה אינה יכולה על פי דיני ישראל לתבוע מזונות מבעלה אלא אם כן, היא מראה או מסבירה לבית המשפט

שלא הייתה כל אשמה מצידה... המשקל הסגולי של כמות ההוכחה
..... הוא קל מאוד. הייתי אומר משקל נוצה".

(ע"א 256/65 מילר נ' מילר, פ"ד יט (3) 171, 178).

35. רואה לנכון להעיר בשלב זה, כי גם במצב של פירוד בין בעלי דין שהסיבה לפירוד ולאי קיום חיים משותפים אינה קשורה באשה, קרי הסיבה לפירוד אינה נעוצה בהתנהגות האישה, לא מוקנית לאישה זכות מזוונות לעולמי עד, וזאת בהתאם להלכות שנקבעו מזה זמן רב בביהמ"ש העליון.

36. בעניין זה, ציין כבוד השופט גולדברג בעניין [ע"א 644/83 אלכסנדר שטיינול נ' יוכבד שטיינול ואח', פ"ד לח \(2\) 610 כדלקמן](#) :

"...גם אם הוכיחה המשיבה, כי סיבת עזיבתה את הבית אינה ממנה, והיא נעוצה בהתנהגותו האלימה של המערער כלפיה, ... , אין משמעות הדבר כי על בית המשפט להנציח פירוד זה לעד"

בית המשפט מפנה להלכה שבפסק הדין בעניין [ע"א 358/64 מזרחי נ' מזרחי, פ"ד יח \(4\) 523 לפיו](#) :

"כללו של המשפט העברי הוא, שאם חלפה הסיבה לעזיבת האישה, מחובתה לחזור לבית בעלה ושאם לא כן, תפסיד את מזוונותיה, ובלבד שנתמלאו שני תנאים אלה: (1) הבעל הביע בפני את רצונו לקבלה בחזרה לביתו ולחדש את הנישואין המשותפים אך היא עמדה בסירובה לעשות כן; (2) לא קיימת מניעה לשוב לבית בעלה, אשר זה האחרון אשם בה."

וכן לעניין [ע"א 353/65 חכם נ' חכם, פ"ד כ \(2\) 199 לפיו](#) :

"אשה העוזבת את בית בעלה מסיבה שהוא היכה אותה, זכאית אומנם למזונות, אבל אין להגיד כי היא זכאית לעגן את משפחתה לעולמי עד ולהיות זכאית יחד עם זה למזונות במשך כל אותו פרק זמן אם בעלה מפיסה ורוצה לתקן את המעוות ואין כל מניעה ממשית שתחזור אליו".

37. באשר לגובה המזונות של האשה, אלה ייקבעו לפי מצבם של בני הזוג. אם מדובר בבעל אמיד יחוייב במזונות "יסאר" (מזונות שפע), ואם בעני אזיי במזונות "אעסאר" (דלות או דוחק) או "כיפאיה" (מינימום), קרי, מזונות מינימליים לצרכים מינימליים והכרחיים בלבד,

כפי שקיים בדין העברי. חבות הבעל במזונות אחרונים אלה היא בגדר חבות אבסולוטית. כאמור לעיל, מזונות אישה כוללים בתוכם, מדור, מזון, ביגוד ובריאות.

38. החבות במזונות המבטאים "צרכים הכרחיים" (מזונות "כפאיה") הם חבות אבסולוטית של הבעל כלפי אשתו בסייגים האמורים לעיל. ראה [תמ"ש \(נצ\) 2881/03 פלונית נ' פלוני](#) (פורסם במאגר "נבו") וכן [בש"א 791/08 פלונית נ' פלוני](#) (קריות) [פורסם בנבו]. באשר לכספי האישה, הרי שלבעל אין זכות בכספים אלה. האישה יכולה לנהוג בהם כרצונה. הדברים אמורים גם ביחס לשכר

עבודה אותו האישה מקבלת. שכר זה אינו יכול לפטור את הבעל מחבותו במזונות אשתו, הוא אף איננו נלקח בחשבון בקביעת שיעור המזונות, יהא גובהו אשר יהיה.

מזונות ילדים:

39. באשר למזונות ילדים, האב חייב במזונותיהם מכוח היותם בשר מבשרו, ועל הילדים להוכיח נזקקות כדי לזכות במזונות מאביהם, היינו: אם לילדים כספים שיכולים לממן באמצעותם את כל צרכיהם, לא יחוייב אביהם במזונותיהם. בשונה ממזונות אישה, האב מחוייב במזונות כיפאיה (מינימום) עבור ילדיו הקטינים ואינו מחוייב במזונות "יסאר" או מזונות "אעסאר" לפי הנסיבות.

40. מזונות ילדים, בדומה למזונות אישה, כוללים מזונות בגין מדור, מזון, ביגוד ובריאות. כמו כן, על פי הדין המוסלמי, האב חייב במזונות הבן הזכר עד שייתבגר ויתחיל להשתכר וכן חייב במזונות הבת עד נישואיה.

41. על פי הדין המוסלמי, יכולתו של אב ובעל לשאת במזונות אשתו וילדיו, אינה נמדדת רק על פי הכנסתו בפועל, אלא גם על פי פוטנציאל השתכרותו, כאשר הדין המוסלמי מגדיר את מי "שאינו יכול לעבוד ולהשתכר" כאחד מאלה מלבד:

- א. הסובל ממחלת נפש או מחלה הגורמת לאובדן מוחלט של כושר השתכרות.
- ב. מחסור בעבודה.

42. באשר לגובה סכום המזונות עבור הקטינים, בפסיקה של בתי הדין השרעיים, נפסקו בעבר לקטינים מזונות מינימליים ("מזונות קיום") בסך ממוצע של 900 ₪ לחודש, כאשר אלה כוללים רק אוכל ולבוש, וזאת כעולה מסקירה שמצויה בפסיקה של בתי המשפט לענייני משפחה. אולם, יש לציין ולהדגיש כי בתקופה האחרונה המגמה השתנתה וכיום בתי הדין השרעיים פוסקים סכומים כמעט זהים לסכומים שנפסקים ע"י בתי המשפט לענייני משפחה (ראה: [תמ"ש \(חדרה\) 1410/06 ו.ז.מ. נ' מ.מ.ח.](#), [פורסם בנבו] תק-מש 2007(3), 17, 19 (2007) ו**תמ"ש (נצרת) 2881/03 פלונית נ' פלוני** (פורסם במאגר "נבו")).

43. הפסיקה של בתי המשפט לענייני משפחה העמידה צרכי קטין על סך 1,350 ₪ עד 1,500 ₪ בחודש, ואיני סבור שיש הבדל בין צרכי ילד שהוריו מוסלמים לבין צרכי ילד שהוריו יהודים. משכך, זהו סכום המינימום שלדעתי יש להשית גם בחיוב של אבות מוסלמים, שכאמור גם

בתי הדין השרעי פוסקים כיום את הסכום הנ"ל (ראה): [בר"ע \(ת"א\) 1895/02 בן עמי נ' משיח](#), [פורסם בנבו] תק-מח 2003(1), 23019 (20/1/03).

מן הכלל אל הפרט - דיון הכרעה:

44. במקרה דנן, בני הזוג, נפרדו זה מזה לפני מספר שנים, ביום 9/10/17 התגרשו בהתאם לפסה"ד שניתן בבית הדין השרעי בנצרת, כיום מתגוררת התובעת יחד עם שלושת ילדיהם המשותפים בבית המגורים המשותף של הצדדים, כאשר הנתבע מתגורר בקומה אחרת שקיימת באותו בניין.

45. במסגרת התביעה כאמור, תובעת האישה את מזונות ילדיה ואת מזונותיה, ואילו הנתבע מבקש לדחות את תביעת מזונות אישה וגם מזונות הבן מ. שבגר. הנתבע עותר מבית המשפט לחייבו במזונות מינימלים בלבד וכן להשאיר לו קיום אנושי מינימלי וכן ליישם את ההלכה שנקבעה [בבע"מ 919/15](#) [פורסם בנבו] ולחייב את שני הצדדים בחלקים שווים בהוצאות שתי הילדות.

מזונות אשה:

46. אין חולק כי הדין השרעי מטיל חבות אבסולוטית על הבעל לזון את אשתו, כל עוד היא עומדת בתנאים שנקבעו בהוראות הדין השרעי כפי שפורטו לעיל. בעניין זה, על ביהמ"ש להכריע באם מגיע לאשה מזונות מבעלה מיום הגשת התביעה עד ליום הגירושין, קרי עד ליום 9/10/17.

47. כפי שעלה מעדויות הצדדים עצמם, הנתבע הוא זה שבחר לעזוב את בית המגורים המשותף של הצדדים והתובעת נשארה בבית יחד עם הילדים. הצדדים נפרדו מאז שנת 2014 ואין ספק כי הקשר ביניהם מאז ועד לגירושין היה כמעט אפסי למעט הסדרי שהות בין האב לבין הילדים, שיש לומר גם אלו לא קויימו בצורה מסודרת ועקבית ולאחרונה אף קיים נתק בין האב לבין הילדים.

48. האשה לא עבדה במהלך החיים המשותפים ולא יכלה לכסות את צרכיה. מעדויות הצדדים אף עלה, כי הנתבע נשא בגפו בכל הוצאות המדור ואחזקתו וכן גם בצרכיה של אשתו התובעת. לעניין עבודתה וכושר התשכרותה של התובעת, לא הוכח באופן נחרץ, כי התובעת עבדה,

- למעט אישור ההעסקה של המוסד לביטוח לאומי, שהוגש מטעם הנתבע אשר מעיד כי לגבי תקופה קצרה התובעת מופיעה כי הועסקה אצל קבלן ממשפחת ח. התובעת בחקירתה אף הכחישה כל קשר עם המעסיק ואף טענה שהיא לא מכירה אותו כלל וכלל.
49. מעבר לכך, ואם ניישם את הדין השרעי ככתבו וכלשונו, ניתן גם לחייב את הנתבע במזונות אשתו התובעת, גם אם היא עובדת ויש לה הכנסה, שכן החבות הינה אבסולוטית ללא שום קשר להכנסתה, עושרה והכספים שמחזיקה בהן התובעת, הוראה שאולי נשמעת ונתפסת כבלתי סבירה במציאות של היום, כאשר יש עלייה גדולה במספר הנשים העובדות, אולם הוראה זו הינה הוראה מחייבת ולא בוטלה ויש לפעול לפיה.
50. התובעת קיימה את חובת הריתוק, בתקופת הנישואין ועד ליום הפירוד, וגם לאחר הפירוד, והייתה מרותקת לבית המגורים המשותף של הצדדים, למעט תקופה קצרה מאוד, שאף אושרה ע"י בחקירה, במהלכה עזבה את הבית לשבוע ימים בשל סכסוך וריב שפרץ בינה לבין הנתבע. אין חולק, כי התובעת קיימה את חובת הריתוק והמשיכה להתגורר בבית ואף הצהירה, כי היא מוכנה לשלום בית, אולם הנתבע סירב והתנה את חזרתו לשלום בית בתנאים.
51. חובת הריתוק, שהינה תנאי עיקרי והכרחי לזכויות למזונות אישה, מתקיימת בשהייתה של האישה בבית המגורים המשותף. האישה, לפחות כך עלה מחקירת הצדדים, מקיימת את כל חובותיה וחיוביה כלפי הבעל, נשארה בבית, המשיכה לגדל לבדה את הילדים, לא התנגדה שבעלה יחזור לבית ולכן ניתן לקבוע, כי היא קיימה את חובת הריתוק וחובת אלתמכין לגביה ניתנה התייחסות תחת הכותרת המסגרת הנורמטיבית.
52. הנתבע טוען, כי יש לדחות את תביעת מזונות האישה משתי סיבות, הראשונה כי התובעת הינה אישה מורדת, טענה שיש לציין נזנחה בסיכומים, והשנייה בשל ויתורה של התובעת על כל זכויותיה השרעיות בבית הדין השרעי אשר, כאמור, קיבל תוקף של פס"ד.
53. מצאתי לדחות את טיעוניו של הנתבע, הן בקשר לסיבה הראשונה וגם בקשר לסיבה השנייה ואבאר. לגבי הטענה הראשונה, לא הוכח בפני כלל וכלל שהאישה הינה אישה מורדת, נהפוך הוא, מעדויות שני הצדדים עולה, כי התובעת נשארה בבית המגורים המשותף של הצדדים ולא עזבה את הבית ובכך היא מקיימת את חובת הריתוק. בנוסף, ומבלי להפחית בחשיבות האמור לעיל, הכרזה על אישה כמורדת נעשה רק כשמוגשת תביעה מתאימה בעניין זה לבית הדין השרעי ובמסגרתה קובע בית הדין השרעי כי אכן מדובר באישה מורדת ורק אז מאבדת
- התובעת את זכויותה למזונות אישה. הנתבע לא הגיש שום תביעה כזו והסתפק בטענות בעלמא.

54. באשר לטענה כי יש לדחות את התביעה מאחר והאישה ויתרה על כל זכויותיה השרעיות בדיון שהתנהל בבית הדין השרעי, לרבות מזונות ההמתנה, ויתור, שכאמור, קיבל תוקף של פס"ד. גם טענה זה מצאתי לדחות שכן לא עולה באופן מפורש מהסכמות הצדדים שכן התובעת ויתרה על מזונותיה עד לגירושין, נהפוך הוא, התמונה המתקבלת הינה, כי האישה ויתרה על מזונות ההמתנה בלבד ואם באמת הצדדים התכוונו והסכימו שהאישה תוותר על מזונותיה, סביר להניח כי הסכמה זו הייתה גם כן מועלית על הכתב ומקבלת תוקף של פס"ד כפי שהדבר נעשה בעניין מזונות ההמתנה.

55. לכן אני קובע, כי התובעת זכאית למזונות עבודה החל מיום הגשת התביעה ועד ליום הגירושין, קרי עד ליום 9/10/17. לעניין הסכום שיש לפסוק לאישה בגין מזונותיה, אתייחס למרכיב זה בסוף פסה"ד.

מזונות הילדים:

56. התובעת לא צירפה לכתב תביעתה ולהרצאת הפרטים, הכנסותיה ביחס לשנים עברו ונראה כי היא חשפה טפח והסתירה טפחיים. תביעתה של התובעת הינה שטחית ואף לקונית, אינה נתמכת בראיות ובאסמכתאות לנטען בה. הסכומים המבוקשים, נטענו בעלמא ללא כל אסמכתאות.

57. התובעת לא צירפה לתביעתה שום מסמך ולו בדל ראיה אודות צרכי הקטינים ומשכך אין להיענות לדרישתה בכתב התביעה להעמיד את סכום מזונותיהם על הסכום שנתבקש, כאשר יש לציין ולהדגיש, כי לא פורטו אבות המזונות ולא הייתה הפרדה בסכום, כך שלא ניתן לדעת איזה סכום דרוש ונחוץ לכל אחד התובעים. הסך שנדרש ע"ס 11,000 הינו סכום שמתייחס לכל התובעים ביחד.

58. יש לזכור, כי תביעת מזונות הינה תביעה כספית רגילה שטעונה הוכחה, ולכן הייתה על התובעת החובה להגיש את התביעה כדבעי ולצרף לה ראיות ואסמכתאות להוכחת הנטען בה.

59. בפסיקה של בתי הדין השרעיים נפסקו לקטינים מזונות מינימליים ("מזונות קיום") בסך ממוצע של 1,300 ₪ לחודש, כאשר אלה כוללים רק אוכל ולבוש, וזאת כעולה מסקירה שמצויה בפסיקה של בתי המשפט לענייני משפחה ([תמ"ש \(חדרה\) 1410/06 ו.ז.מ. נ' מ.מ.ח.](#), [פורסם בנבו] תק-מש 2007(3), 17, 19 (2007) ו**תמ"ש (נצרת) 2881/03 פלונית נ' פלוני** (פורסם במאגר "נבו").

60. הלכה פסוקה היא, כי צרכיו הכרחיים של קטין שאינם דורשים ראיות מפורטות משהם בידיעה הכללית השיפוטית, עומדים על סך של כ- 1,350 ₪ בחודש עד 1,500 ₪ ללא הוצאות

- מדור וחינוך ו/או דמי טיפול והוצאות חריגות אחרות. משכך זהו הסכום המינימום שיש להשית לפחות לכל קטינה במקרה שבפני.
61. ראה [ע"מ \(י-ם\) 789/05 ע' ד' נ' ע' י'](#) [פורסם בנבו] (2003), בפסקה 27 ואילך), (ראה, לאחרונה את הדיון על כך [בעמ"ש \(ת"א\) 1057/09 ש.ת.נ' ד.ג.](#) [פורסם באתרים משפטיים [פורסם בנבו]] (2010), מפי השופטים ישעיהו שנלר, ד"ר קובי ורדי וד"ר דפנה אבניאלי, בפסקה 6 וכן בפסקאות 17-18 ועוד ראה לאחרונה דיונו המפורט של כב' השופט דרורי [ברמ"ש \(י-ם\) 17808-05-10 פלוני נ' המוסד לביטוח לאומי ירושלים](#) [פורסם באתרים משפטיים [פורסם בנבו]] (08/08/2011). [בר"ע \(ת"א\) 1895/02 בן עמי נ' משיח](#), [פורסם בנבו] תק-מח 203 (1/2019) 23019.
62. צרכים הכרחיים הוגדרו כדברים בסיסיים, שבלעדיהם הילד אינו יכול להתקיים והם אותם צרכים ההולמים אף ילדי עניים. בשורה של פסקי-דין נקבע, כי במסגרת הצרכים ההכרחיים של הילדים, נכללות הוצאות מזון, ביגוד, הנעלה, תרופות והוצאות מדור ואחזקת הבית בחלק אשר נזקף לקטינים. מעבר לצרכים אלה, החיוב הוא מדין צדקה, והוא תלוי ביכולתו של הנתבע (ר' [ע"א 2313/90 קחואר נ' קחואר, פ"ד מ"ה\(3\) 33](#)).
63. לביהמ"ש הסמכות לפסוק מזונות ולא כל שכן לאמוד צרכים של קטינים על דרך האומדנא ומבלי להיזקק להוכחה מדויקת של הצרכים, וזאת בהתבסס על ניסיון חייו של השופט אשר בתוך עמו יושב (ראה: [ע"א 687/03 מזור נ' מזור, פ"ד לח\(3\) 29, 33](#); [ע"א 130/85 ניסים סבן כהן נ' שמעון כהן, פ"ד מ\(1\) 69](#)); [ע"א 613/85 שגב נ' שגב, פ"ד לט\(3\) 825](#); [תמ"ש \(טבי\) 12107-04-10 ס.ג. נ' ע.ג.](#) [פורסם באתרים משפטיים [פורסם בנבו]] (25/01/2011).
64. הנתבע טוען, כי אין לפסוק מזונות עבור הילד מ., שכן הוא כבר בגר, סיים לימודי תיכון ואף עובד ויש לו הכנסה מעבודתו והוא יכול לפרנס את עצמו מההכנסה שיש לו. לעניין זה,
- לא הייתה כל התייחסות מטעם התובעת והיא עתרה לחייב את הנתבע במזונות שלוש הילדים.
65. יש לזכור כי הדין האישי השרעי שחל על הצדדים מחייב את האב לשאת במזונות הבן הזכר עד שייתבגר ויתחיל להשתכר. מאחר והבן בגר ביום 10/11/2017, אינו לומד עוד בבית הספר ומטיעוני הנתבע אף עולה, כי כיום הוא עובד ומתפרנס, אזי ובהתאם להוראות הדין האישי איני מחייב את הנתבע בסכום כלשהו עבור הבן מ. מיום הגעתו לגיל 18, קרי מיום 10/11/17.
66. לעניין שתי הבנות, עותר הנתבע לקבוע סכום מינימאלי של 1,300 ₪ עבור כל קטינה, כאשר לשיטתו יש לחייב, הן את התובעת והן את הנתבע, בחלקים שווים בסכומים אלו וזאת

מכוח הלכת [בע"מ 919/15](#), [פורסם בנבו] מאחר והוכח כי האישה עובדת ויש לה הכנסה ולכן יש לחייב גם כן בתשלום מזונות עבור שתי הבנות.

67. לאחר שעיינתי בכתבי הטענות ולאחר ששמעתי את הצדדים, מצאתי לחייב את הנתבע בתשלום עבור שתי הילדות בלבד. עוד אני קובע כי החל מחודש 11/17 לא יהיה חיוב במזונות עבור הבן מ.. לעניין הסכום שיש לקבוע עבור מזונות שתי הילדות אתיחס בהמשך פסה"ד.

האם יש להחיל הלכת בע"מ 919/15:

68. ביום 19/7/17 נפל דבר בישראל בכל מה שקשור לפסיקת מזונות ילדים יהודים. ביהמ"ש העליון בפס"ד ארוך ומקיף המתפרס על 119 עמודים קבע, ברוב דעות, כי במקרים מסוימים של משמורת משותפת מלאה על ילדים וכן השתכרות דומה ושווה בין שני ההורים, נטל נשיאת מזונות הילדים יחולק שווה בשווה בין שני ההורים בכל מה שקשור לילדים שבין גיל 6 ועד גיל 15.

69. אקדים ואומר, כי ההלכה שנקבעה בבע"מ 919/15 [פורסם בנבו] אינה חלה על ילדים ששייכם לבני זוג שאינם יהודים. ביהמ"ש העליון קבע באופן חד וחלק, כי פסה"ד מתייחס אך ורק לילדים לבני זוג יהודים. בפסה"ד הנ"ל לא הייתה כל התייחסות, ואף לא ברמז, לילדים שמשתייכים לעדות אחרות.

70. [בע"מ 919/15](#) [פורסם בנבו] לא ניתן להחילו על הצדדים כאן, שכן מעגל החיוב בדין השרעי המוסלמי שונים ממעגלי החיוב שנמצא עפ"י דין תורה. בדין האישי היהודי יש חבות אבסולוטית של האב לזון ילדיו עד גיל 6 ומגיל 6 ועד גיל 15 החיוב הוא מדין צדקה וגם בעניין זה קיימות עד היום מחלוקות וסתירות בעניין פרשנות דין צדקה.

71. החלתו של [בע"מ 919/15](#) [פורסם בנבו] על הדין המוסלמי, משמעותו ביטול הוראות מפורשות שציווה אלוהים. הוראות וחיובים שנקבעו בקוראן לא ניתן לבטלן כלל וכלל. שופט, ובוודאי גם קאדי שרעי, לא יכול לעשות דין לעצמו ולבטל הוראות שניתנו ע"י אלוהים והוא חייב לפעול בהתאם להוראות הדין בעת יישומו של הדין הדתי. חוקי האל הינם חוקי על ובלתי ניתנים לביטול, ומה שעל השופט לעשות הוא ליישם ולפרשם לפי הבנתו, ולטעמי גם לפי הנסיבות.

72. יחד עם זאת, וחרף האמור לעיל, ביהמ"ש סבור כי ניתן להחיל את העקרונות שנקבעו בהלכה החדשה לעניין הכנסות הצדדים וחלוקת זמני שהות של הילדים. בפועל בימ"ש זה ובתי משפט אחרים, הנחילו עקרונות אלו ופעלו לפיהם בפסקי דין רבים שניתנו בעניין מזונות ילדים בטרם נקבעה ההלכה החדשה. לטעמי אין ליישם את הוראות הדין הדתי בצורה דווקנית ועיוורת ויש להתחשב במכלול הנסיבות.

73. לטעמי דווקא ההלכה החדשה ב**ב"מ 919/15** [פורסם בנבו] יצרה מציאות חדשה של שוויון והתחשבות באבות שבעבר חויבו באופן אבסולוטי במזונות ילדיהם, ללא שום התייחסות להכנסות האישה ולזמני השהות של הילדים. ההלכה החדשה מבטאת את המציאות החדשה בה אני חיים היום לפיה שני ההורים, ולא רק האבות, נוטלים חלק חשוב ומשמעותי בגידול ובפרנסת הילדים.
74. כיום ההלכה החדשה קובעת, כי אין כבר חיוב אבסולוטי של האב, בכפוף להתקיימותן של נסיבות מסוימות, למרות שבעבר האישה נתפסה כצד החלש אשר צריך היה לעזור לה ולתמוך בה בכל מה שקשור לחיוב במזונות ילדים. כיום, בהתאם להלכה החדשה, המגמה התהפכה ומוטל גם על האישה החבות לשאת בעול נטילת המזונות של הילדים. ביהמ"ש העליון בפסיקתו זו חותר לחיוב מזונות ילדים שוויוני ולא אבסולוטי על האב בהתאם לדין הדתי.
75. על אף שהפסיקה החדשה מהווה תקדים ופורצת דרך בכל מה שקשור לפסיקת מזונות ילדים, מבחינת ביהמ"ש הדבר אינו דרמטי, חדשני ומהפכני. גם בטרם ניתנה ההלכה ב**ב"מ 919/15**, [פורסם בנבו] בית משפט זה, ובתי המשפט אחרים, התחשבו גם בזמני השהות וגם ביחס להכנסות ופוטנציאל ההשתכרות של הצדדים בבואם לפסוק מזונות ילדים, קל וחומר לאחר מתן ההלכה הנ"ל, שעניינה גם בשינוי משמעותי באופן חלוקת הנשיאה בנטל המזונות.
76. מגמה זו של חלוקת הנטל של מזונות הילדים נקבעה כבר ב**ב"מ 8915/15** שניתן ע"י ביהמ"ש העליון כבי' השופט אליקים רובינשטיין **פלוני נ' פלונית**, 27/1/16, פורסם במאגרים [פורסם בנבו] (ובו נאמר באופן מפורש :
- ".... ובקצרה באשר לטענתו העקרונית של המבקש, לפיה הדין האישי החל על הצדדים מחייב את האם לזון את ילדיה מעלגיל 6 מדין צדקה. אכן – בנסיבות מסוימות – האם עשויה להיות חייבת במזונות הילדים מדין צדקה, באופן יחסי ליכולתה הכלכלית בהשוואה לזו של האב" (ההדגשה לא במקור).**
77. מצאתי בעניין זה לצטט דברים שאמרתי בפס"ד שניתן ע"י ביום 11/5/16 בתיק **תמ"ש 42906-02-14** (פורסם בנבו) לזוגות יהודים בכל מה שקשור לחלוקת נטל נשיאת המזונות של הילדים:
- "לעניות דעתי ומבלי שקביעתי זו תהווה כל קביעה כל תקדים, יש כן להתחשב במצבה הכלכלי של האם בעת פסיקת מזונות ילדים ובעיקר לילדים מעל גיל 6. סבורני כי בנסיבות הקיימות היום ולאור הרוח הנושבת, הן בפסיקת בתי המשפט למיניהם ובעיקר בית המשפט העליון, והן התקנה החדשה, יש כן להתחשב, בנסיבות מסוימות, בהכנסתה של האם וכן לשקול הטלת חיוב יחסי על האם במזונות הילדים ולא בהכרח חיוב שווה.**

- הנסיבות המסוימות לטעמי, לגביהם התייחס כבוד השופט אליקים רובינשטיין בפסיקתו, הינם כאשר האם עובדת ומשתכרת טוב למחייתה ויש בהכנסתה מספיק על מנת שתוכל גם היא לתרום את חלקה היחסי במזונות ילידה הקטינים. יש להוסיף לשיקול דעתו של השופט הישוב בדין לערוך חלוקה יותר שוויונית וצודקת של נטל המזונות ולא בהכרח חלוקה שווה" (ההדגשה לא במקור).
78. ביהמ"ש כבר קבע במספר פסקי דין כי חרף הוראות הדין השרעי, שמחייבות את האב במזונות ילדים, יש להתחשב בהכנסות הצדדים ובפערים שקיימים, בזמני השהות של הילדים אצל שני ההורים וגם בעובדה כי יש להשאיר מינימום קיום לאבות וביהמ"ש לא יפסוק סכומים בהן האב לא יכול לעמוד.
79. ביהמ"ש בפסיקת מזונות ילדים, אף בטרם נקבעה ההלכה החדשה, יוצא מנקודת הנחה כי החיוב מוטל על האב ולא מחייבים את האישה במזונות ילדים, אולם בעת חישוב הסכומים בוחנים את מצבו הכלכלי של האב מול האישה, אופי הטיפול בילדים של מי מהצדדים, זמני השהות של הילדים, על מי מוטלת האחריות לגידול הילדים ומי הוא הוא ההורה הדמננטי וכן הזמן שמשקיע כל הורה בילדיו.
80. ברור איפוא כי לא ניתן להחיל את ההלכה החדשה על ילדים של בני זוג מוסלמים, ולא ניתן יהיה לחייב את האם במזונות ילידה, אולם שוב יש לציין ולהדגיש כי את ההוראות והעקרונות שנקבעו בהלכה החדשה, בכל מה שקשור להשתכרות הצדדים ופערי ההכנסה וכן זמני השהות של הילדים, מצווה ביהמ"ש לפעול על פיהם ואף ליישם.
81. יישום ההלכה השרעי בצורה גורפת, דווקנית, ועירונית וללא כל התחשבות בשאר המרכיבים שפורטו לעיל עלול להביא למצב אבסורדי, שאף הדין האישי לא רצה בהן, לפיו כל החיובים מוטלים על האב, האב נשאר בלי כלום, אין לו מינומום קיום, והאישה, ככל שהיא עובדת ויש לה כנסה, נשארת עם הכנסה מאוד גבוהה ללא שום השתתפות במזונות הילדים.
82. יש לציין ולהדגיש כי חיוב האב, עפי הדין האישי הדתי, הן במזונות אשתו והן במזונות ילדיו באפון אבסולוטי, נעשה בעבר הרחוק כאשר תנאי החיים היו שונים והנטל העיקרי של כלכלת ופרנסת המשפחה נפל על שכמו של הבעל, עליו הוטלה המשימה הקשה לצאת לעבוד על מנת לפרנס את אשתו וילדיו. מנגד, על האישה הוטל הנטל של דאגה לבית, כאשר הייתה מרותקת בביתה, עסוקה בביצוע מטלות ועבודות הבית לרבות גידול הילדים.
83. כיום החיים השתנו, רוב הנשים השתלבו במעגל העבודה, משתכרות טוב למחייתן והשתכרותן מהווה חלק חשוב ובלתי נפרד מחיי המשפחה הכלכליים, כאשר עליהן גם מוטלות חובות שאף קיבלו ביטוי ברור בפסיקת בתי המשפט. הוראות והעקרונות שנקבעו בב"מ 9191/15, יושמו ע"י ביהמ"ש במספר פסקי דין בטרם הפסיקה. גם ביהמ"ש העליון

- קבע עקרונות **בבע"מ 8915/15**, שצויין לעיל, [פורסם בנבו], שניתן ע"י כבוד השופט בדימוס אליקים רובנשטיין, הלכות שגם כן ייושמו ע"י בתי המשפט לענייני משפחה.
84. בפסיקת ביהמ"ש העליון, בטרם נפסקה ההלכה החדשה **בבע"מ 919/15**, [פורסם בנבו] נקבע כי בהערכת המזונות שעל האב לשלם לילדיו נוהג בית המשפט לקחת בחשבון את צרכיו של הילד וכן את גובה הכנסתו של האב ויכולתו הכלכלית. במסגרת זו, ממילא נלקחת בחשבון גם יכולתה הכלכלית של האם, וזו משליכה על היקף צרכיו של הילד ושל היקף המזונות. ראה בעניין זה את פסיקת בית המשפט העליון בעניין **בע"מ 2433/04 צינובוי נ' צינובוי וכן בבע"מ 5750/03 אוחנה נ' אוחנה** [פורסם בנבו] שניתנו ע"י כבוד השופטת פרקצ'ה.
85. פסה"ד **בבע"מ 919/15**, [פורסם בנבו] מעבר להיותו מהפכני, הוא מותאם ומתחשב לנסיבות החיים החדשים והחדשניים בהם אנו חיים היום, בו האישה עובדת מתפרנסת ושותפה מלאה בגידול, פרנסה ובטיפול הילדים, לא רק מבחינה חזקה ומשמורת אלא גם מבחינה כלכלית, ולעיתים היא אף המפרנס העיקרי. אין ספק שפסה"ד עושה צדק עם האבות אשר בעבר נטלו לבדם בעול תשלומי מזונות הילדים ולא הייתה התייחסות והתחשבות בהכנסות האישה.
86. אין בקביעתי זו לפיה יש ליישם את העקרונות שנקבעו בבע"מ 9191/15, גם לגבי שאר העדות, בנסיבות מתאימות כמובן, לגרוע, לפגוע או להמעיט מחשיבותותם העליונה והקרדינאלית של הוראות הדין השרעי המוסלמי בכל מה שקשור לפסיקת מזונות ילדים. חיובים והוראות חיוב אב במזונות ילדיו מעוגנים ומשורשים הן בקוראן והן בסונה וגם בהוראות חוק, שאין עליהן כל ערורין, אולם לעיתים יישום הדין הדתי בבתי משפט אזרחיים ובעיקר בבתי המשפט לענייני משפחה, שונה מיישומו של אותו דין בבתי הדין הדתיים, ובמקרה זה בבתי הדין השרעי.
87. רבים המקרים בהן בתי המשפט האזרחיים מפרשים את הדין הדתי באופן שונה מהפירוש שנעשה ע"י בתי הדין. החלת עקרונות כגון שוויון, כבוד האדם והזכות לקניין לדין הדתי האישי ע"י בתי משפט אזרחיים הינם דוגמה קלאסית למגמה הרווחת היום בפסיקה. הוראות הדין הדתי, כבודן במקומן מונח ואין לפגוע בהן או לגרוע מהן, אולם שוב ביהמ"ש סבור כי אסור ליישמן בצורה דווקנית ועיוורת ויש להתחשב במכלול הנסיבות ובעיקר בשינוי המתרחש כיום.
88. לסיכום אומר כי ההלכה שנקבעה **בבע"מ 919/15** [פורסם בנבו] אינה חלה על ילדים של בני זוג שאינם יהודים, אולם יישום העקרונות וההוראות שניתנו, בנסיבות מסוימות, מתבקש ומתחייב לאור כל הנימוקים שפורטו לעיל.
89. בעניין המונח בפני, הלכת 919/15 רלוונטית בשני אספקטים, הראשון, אין ליתן משקל לעניין השתכרותה שכן ביהמ"ש הגיע למסקנה כי לאישה מאז נישואיה ובמהלך כל החיים המשותפים עם הנתבע לא הייתה הכנסה ככל וככל. השני, יש לקחת בחשבון את העובדה,

שאינה שנויה במחלוקת, כי התובעת הינה הורה הדומיננטי בכל מה שקשור לגידול ודאגה לילדים וכן לעובדה כי הם נמצאים מרבית הזמן בחזקתה וכמעט לא מתקיימים כל זמני שהות בין הנתבע לבין הילדים.

סיכום והוראות אופרטיביות לעניין החיוב במזונות:

90. לאחר עיון בכתבי הטענות, ולאחר שמיעת הצדדים, ולאחר שפירטתי בהרחבה את הוראות הדין האישי, וכן את שאר ההלכות השרעיות וכן הלכת 919/15, וביישום הדין האישי שחל הצדדים ובשאר ההלכות שפורטו לעיל, מצאתי להיעתר לתביעה לפסיקת מזונות אשה מיום הגשת התביעה ועד ליום הגירשין קרי, עד ליום 9/10/17. באשר למזונות הילדים לא מצאתי לפסוק מזונות עבור הבן הגדול מ. וזאת החל מיום 10/11/17, מאחר והבן בגר, סיים לימודי תיכון ואף החל להשתכר. כמו כן מצאתי לקבל את התביעה לפסיקת מזונות הילדות.

91. באשר להשתכרות ופוטנציאל ההשתכרות של הנתבע, התובעת לא הצליחה להוכיח את גובה משכורתו של הנתבע ובוודאי לא את הסכום שטענה לו ע"ס 18,000. מהמסכים שצורפו לא עולה כלל וכלל כי הנתבע השתכר בסכום הנטען.

92. משמיעת הצדדים וכן מהמסמכים שצורפו ביהמ"ש קובע כי פוטנציאל השתכרותו של הנתבע אינו פחות מסך של 10,000 ₪ לחודש. הנתבע קבלן בניין במקצועו, עבד תקופה ארוכה כעצמאי ורק לאחרונה הפך להיות עובד שכיר אצל אחיו. בעניין זה ולאור השתכרותו של הנתבע, ובהתאם להוראות הדין האישי שחל על הצדדים, מצאתי לפסוק מזונות יסאר(שפע) ולא אעסאר (דוחק) עבור הילדות.

93. עוד עלה מחקירת הצדדים כי הנתבע במהלך כל חיי הנישואין הוא זה שפירנס את האישה ואת הילדים וכן שילם את כל הוצאות אחזקת הבית, בעוד שהאישה הייתה בבית ולא הייתה לה כל הכנסה. הנתבע עבד ואף חסך כספים ולא היו לו כל חובות ויכל לפרנס את ילדיו ואשתו ללא קושי.

94. מאחר ולאשה מגיע מזונות עד ליום הגירשין, קרי עד ליום 11/10/17, ולילד מ. לא מגיע מזונות מתאריך מתחילת חודש 11/17, ולאור העובדה כי הנתבע חוייב במלוא ההוצאות השוטפות של הבית בהחלטה למזונות זמניים מצאתי להשאיר את ההחלטה למזונות זמניים על כנה בכפוף לכך שסכום המזונות הכולל עבור הילדים והאשה יעמוד על סכום כולל של 5,500 ₪ מאז ההחלטה למזונות זמניים ועד לחודש 10/17.

95. באשר לחיוב הנתבע במזונות שתי בנותיו החיוב ייחל החל מחודש 11/17 לפי ההוראות שיפורטו להן.

96. מאחר ועל האב מוטלת החובה לזון את הילדות הקטינות ועל מנת לדאוג להמשך מגורים שליו של הילדות תוך סיפוק צורכיהם, ובהתחשב בהכנסות האב, זמני שהות ושאר

השיקולים שפורטו לעיל וכן במגמה הרווחתה לאחרונה בכל מה שקשור לפסיקת מזונות ילדים, **אני מורה כדלקמן:**

- א. הנתבע ישלם מזונות עבור שתי הילדות בסכום כולל של 3,200 ₪, כל אחת סך של 1,600 ₪.
- ב. מאחר ולתובעת אין הוצאות מדור והיא מתגוררת בדירה המשותפת של הצדדים, אני מחייב את הנתבע בתשלום 40% מהוצאות אחזקת המדור.
- ג. סכומי המזונות הנ"ל ישולמו בכל 28 עבור החודש השוטף מראש החל מיום 28/6/18. סכום מזונות העבר מחודש 11/17 ועד לחודש 5/18 ישולמו ב- 24 תשלומים חודשיים וצרופים וישולמו יחד עם התשלום השוטף של המזונות החל מיום 28/6/18. תשלומי יתר ששולמו, ככל ששולמו ע"י הנתבע בהתאם להחלטה למזונות זמניים שניתנה בתיק, יקוזזו מסכום המזונות שיש לשלם עבור שתי הקטינות.
- ד. המזונות יהיו מוצמדים למדד המחירים לצרכן, על בסיס המדד שיפורסם ביום 15/6/18 ויעודכנו אחת לשלושה חודשים, ללא חיובים רטרואקטיביים. התאמה ראשונה תעשה ביום 15/9/18, ההתאמה תעשה ללא תשלום הפרשי מדד רטרואקטיביים וללא תשלום הפרשי מדד שליליים.
- ה. קצבת הילדים המשולמת על ידי המוסד לביטוח לאומי תשולם לתובעת בנוסף לדמי המזונות.
- ו. המזונות ישולמו במלואם עד שימלאו לכל ילדה 18 שנים.
- ז. בנוסף לדמי המזונות אני מחייב את הנתבע במחצית הוצאות בריאות של הילדות אשר אינן מכוסות על ידי חוק בריאות ממלכתי (טיפול שיניים, משקפיים וטיפולים פסיכולוגיים), בכפוף לתיאום בין הצדדים ובהעדר הסכמה, על פי המלצת רופא המשפחה או הגורם המטפל, והכול על פי קבלות.
- האב יסדיר את תשלום חלקו בהוצאה מול הגורם המטפל, בתוך 14 יום מיום שיוצג לו המסמך בדבר נחיצות הטיפול, שאם לא כן, האם תהיה רשאית לשלם את חלקו, והאב יהיה מחוייב לשלם סכום זה עפ"י קבלה שתוצג, כשהוא נושא ריבית והצמדה כחוק.
- ח. כמו כן, ישאו שני הצדדים בחלקים שווים בהוצאות חינוך.

כל הוצאה מיוחדת אחרת, תחול על שני ההורים, רק אם תוצא בהסכמתם המשותפת.

ט. סכום שלא ישולם במועד יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק.

97. המזכירות תעביר פס"ד לצדדים בפקס ובדואר רשום.

98. המזכירות תסגור את התיק.

מותר לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, ח' תמוז תשע"ח, 21 יוני 2018, בהעדר הצדדים.

מחמוד שדאפנה 54678313

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)